

SCHOTSE HIGHLANDERS BEVRIJDINGSROUTE HEUSDEN

Drunen - Heusden - Vlijmen - Nieuwkuijk

**DE LANG
STRAAT**

www.bezoekdelangstraat.nl

Foto: BATTLE FOR BOKSTAL | Imperial War Museums

BEVRIJDINGSROUTE SCHOTSE HIGHLANDERS HEUSDEN

Deze indrukwekkende fietsroute door de gemeente Heusden neemt je mee langs diverse locaties die een rol hebben gespeeld tijdens de Tweede Wereldoorlog. Neem een moment om stil te staan bij het verleden, de verschrikkelijke gebeurtenissen en de slachtoffers. Herdenk de bevrijding en koester de vrijheid waarin wij vandaag de dag mogen leven.

38 km

Begin november 1944 was het grootste deel van Noord-Brabant ten zuiden van de Maas en de Amer bevrijd. Alleen rond Moerdijk vocht nog een Duitse achterhoede en tussen het Drongelens Afwateringskanaal en de Bergsche Maas was een groot Duits bruggenhoofd. De 51^e Highland Division van Generaal-majoor Rennie kreeg op donderdag 2 november opdracht dat bruggenhoofd zo snel mogelijk in te nemen, een hele uitdaging.

De operatie kreeg de codenaam Guy Fawkes. Veel tijd om deze voor te bereiden was er niet, want de aanval moest nog dat weekend worden gelanceerd. De grootste uitdaging zat hem in het oversteken van het kanaal over de hele breedte, iets wat de Schotten nog niet eerder hadden gedaan. Het uiteindelijke plan was zeer gedetailleerd. Er werden boten aangevoerd evenals brugslagmaterieel en 132 kanonnen plus 50 tanks zouden zorgen voor een inleidende beschieting.

Zaterdag 4 november 1944 was een frisse herfst dag. In de loop van de dag betrok de lucht en werd het ronduit somber. Om half vijf begon de inleidende beschieting. In anderhalf uur tijd werden ruim 36.000 granaten afgevuurd, vooral op Drunen en omgeving. De schaal van de verwoesting was verschrikkelijk. Tot verrassing van de Highlanders was de operatie zelf een eitje. Binnen vierentwintig uur was de laatste Duitser verjaagd. Maar helaas had de bevolking hiervoor een hoge prijs moeten betalen. Bijna 70 burgers kwamen om het leven door de geallieerde beschietingen. Het tragische dieptepunt was ongetwijfeld de stadshuisramp in Heusden waar 134 mensen door misdadig Duits optreden het leven verloren. Al met al was het een bevrijding met een pikzwarte rouwrand.

LEES DE VERHALEN

Tijdens deze route kom je langs 10 speciale locaties met een verhaal. In dit boekje zijn deze verhalen kort samengevat met daarbij QR-codes die verwijzen naar de volledige verhalen.

Voor de gehele route met daarbij de volledige verhalen, scan de QR-code hiernaast of ga naar www.liberationroute.com/nl/

Startpunt: Natuurpoort De Drie Linden, Giersbergen 8 in Drunen

1 DE ZENUWEN GIEREN DOOR DE KEEL

Giersbergen, Drunen | Historische plek

Rond Giersbergen heeft zich aan het einde van de ochtend het 5e bataljon Seaforth Highlanders verzameld. De eenheid van luitenant-kolonel Walford, ruim 800 man, is vertrokken uit Udenhout en marcheert langs de Rustende Jager naar het buurtschap. De soldaten maken zich klaar voor de aanstaande operatie.

Links: luchtfoto Giersbergen | Rechtsboven: rust voor de aanval | Rechtsonder: Boerderij De Maaihoeve, Giersbergen

- Staand met de rug naar de Natuurpoort en recht tegenover je Herberg De Drie Linden, ga je rechtsaf op Giersbergen.
- Houd bij de kruising van de herberg rechts aan en fiets door tot de Dorpspomp aan de linkerkant.
- Vervolg de weg. Ga met de bocht naar links en vervolgens rechtsaf: Duinweg.
- Eerste weg linksaf: Klinkert.
- Nét voordat je het bos in fietst zie je aan de linkerkant Eetcafé de Klinkert.

2 DRUKTE IN DE DUINEN

Klinkert 1, Drunen | Historische locatie & eetcafé

Rondom een kleine boerderij midden in de duinen verzamelen zich eind 1944 honderden Schotse militairen. Blijkbaar is dit een belangrijke plek. Maar waarom precies? In de ochtend van zaterdag 4 november 1944 vormt Hoeve De Klinkert het hart van een waaijer aan activiteiten.

BOVEN Links: Baileybrug afwateringskanaal | Rechts: radiopost 5e Seaforths in de Duinen | ONDER voorbeelden Baileybrug.

- Volg het fietspad (Fellenoord) de bossen in en ga op de eerste kruising rechtsaf: Steegerf.
- Net voor de brug over het afwateringskanaal, aan de rechterkant, staat het Pijlmonument.

3 WATER EN VUUR

Steegerf, Drunen | Monument

Voor het eerst sinds ze in Normandië aan land gingen vier maanden eerder, moeten de Highlanders over de volle breedte een kanaal oversteken. Een uitdagende en gevaarlijke klus. Op zaterdag 4 november zullen soldaten van de 51^e Highland Divisie het Afwateringskanaal van 's-Hertogenbosch naar Drongelen oversteken. De operatie heet *Guy Fawkes*.

Links: Kanaaldijk | Midden: overgestoken | Rechts: een 5.4 inch in de Drunense Duinen | Onder: Het Pijlmonument

- Fiets het afwateringskanaal over via Torenstraat.
- Ga op de tweede kruising na de brug rechtsaf: fietspad Heidijk.
- Fiets de Heidijk helemaal uit. Deze gaat uiteindelijk over in de Sportlaan.
- Aan het einde van de Sportlaan: steek de weg over en sla linksaf het fietspad van de Duinweg op.
- Volg Duinweg tot de rotonde en sla daar linksaf de Grotestraat in.
- Fiets door tot het nieuwbouw appartementencomplex ter hoogte van Grotestraat 149a.

4 DRAMATISCH VOORVAL IN HET HOLST VAN DE NACHT

Grotestraat 149a, Drunen | Historische locatie

Schotse soldaten trekken voorzichtig een brandend Drunen binnen. Het is intussen pikdonker geworden. De Duitsers lijken te zijn gevlucht. Dan valt er opeens een schot. Wat is er gebeurd?

- Vervolg je weg op de Grotestraat tot het Raadhuisplein. Aan de linkerzijde van het voormalige raadhuis: het Oorlogsmonument.

5 EEN ORKAAN VAN VUUR EN STAAL

Raadhuisplein 16, Drunen | Monument

Zaterdag 4 november 1944 is een zwarte dag in de geschiedenis van het dorp Drunen door de verwoesting die in korte tijd werd aangericht. De aanval wordt voorafgegaan door een zware artilleriebeschieting. In totaal staan niet minder dan 132 kanonnen van diverse kalibers gereed in een wijde boog van Waalwijk tot Vught.

Links: kerk Drunen | Rechts: klooster Drunen

- Vervolg je weg: Raadhuisplein gaat over in Grotestraat.
- Ga op de rotonde rechtdoor: Eindstraat.
- Ga rechtsaf op de Y-splitsing richting Zeedijk.
- Houd bij de volgende splitsing rechts aan om Zeedijk te volgen.
- Sla rechtsaf de Parallelweg in tot de Korenmolen.

De route kan vanaf ieder punt gestart worden en kan zowel linksom als rechtsom gefietst worden. Scan voor het .gpx-navigatiebestand van de route de QR-code of ga naar: www.bezoekdelangstraat.nl

Voor de route en complete verhalen achter deze speciale locaties, scan de QR-code of ga naar: www.liberationroute.com/nl/

1-10

- Historische plek
- Monument
- Kloostergebouw
- Molen
- Horeca
- Parkeerplaats

Startpunt

7

6 DRIE GOEDE DUITSERS IN DRUNEN

Parallelweg 10, Drunen | Molen

Op zaterdag 5 november 1944 worden in de huidige gemeente Heusden bijna twee massamoorden gepleegd. Maar één gaat op het nippertje niet door. Zodra het front dichterbij Drunen komt, eind oktober 1944, zoeken steeds meer Drunenaren een schuilplaats op. Een daarvan is onderin de stevige romp van de zeventiende-eeuwse korenmolen de Hertogin van Brabant.

Foto's: de Hertogin van Brabant molen, toen en nu

- Keer om en volg Zeedijk rechtsaf via het tunneltje onder de Maasroute (A59) door.
- Blijf 4,2 km fietsen op Zeedijk. Je passeert diverse wielen (watertjes).
- Steek aan het einde van de Zeedijk recht over: Dorpsstraat.
- Sla aan het einde van de weg linksaf de Provincialeweg op.
- Maak na ongeveer 350 meter een scherpe bocht naar rechts om het fietspad op te rijden. Je hebt de Bergsche Maas links van je.
- Fiets het fietspad uit en ga aan het einde rechtsaf. Je fiets parallel aan de Provincialeweg (N267).
- Sla aan het einde van het fietspad linksaf de Parallelweg op en ga direct weer links: Grotestraat.
- Fiets onder het viaduct door en ga op de rotonde rechtdoor. Blijf Grotestraat volgen.
- De straat gaat over in Tramhaven.
- Volg Tramhaven de vestingstad in en houd rechts aan.
- Fiets via Burchtplein en Burchtstraat linksaf de Breestraat in.
- Eerste weg rechts: Pelsestraat. Voor het voormalig stadhuis: het Herdenkingsmonument.

7 EEN OORLOGSMISDAAD

Pelsestraat 17, Heusden | Monument

De strijd in de drie zuidelijke provincies eist veel burgerslachtoffers, maar zelden als gevolg van een regelrechte massamoord. Heusden Vesting wordt op zondag 5 november bevrijd door het 5e bataljon van de Queen's Own Cameron Highlanders. In de loop van de ochtend trekt de A Compagnie onder leiding van majoor Eric Mainwearing het stadje binnen.

Links: massagraf Herptseweg
Rechts: brug Heusden

Links: Herdenkingsmonument stadhuis Heusden
Rechts: Stadhuis Heusden vlak na de ramp

- Keer om en ga rechtsaf: Botermarkt. Botermarkt gaat over in Hoogstraat.
- Ga rechtsaf Zustersteeg in.
- Sla aan het einde van de weg linksaf (Putterstraat) en direct rechtsaf: Herptsestraat.
- Volg Herptsestraat de vestingstad uit. Deze straat gaat over in Heusdenseweg.
- Rijd de Heusdenseweg uit en ga op de rotonde rechtsaf: Torenstraat.
- Eerste weg links naar Burgemeester Buijsstraat: overblijfselen van voormalige Trudokerk

8 TOT DE LAATSTE MAN EN DE LAATSTE KOGEL?

Burgemeester Buijsstraat, Herpt | Monument

De 51^e Highland divisie rukt snel op naar de Bergsche Maas. Om de aftocht te dekken vecht een kleine groep SS'ers door tot ontsnappen onmogelijk lijkt. Na de geslaagde oversteek over het Afwateringskanaal ('s-Hertogenbosch-Drongelen) op 4 november 1944 maant de divisiecommandant, generaal Rennie, zijn troepen tot haast. De opmars richting Bergsche Maas gaat dan ook door tijdens de nacht.

Foto: Herpt, kruispunt bij de kerk

- Keer om en fiets via Torenstraat terug naar de rotonde.
- Op de rotonde rechtsaf: Groenstraat.
- Volg Groenstraat. Deze gaat na ruim 2 km over in Heusdenseweg.
- Fiets door tot de rotonde en ga rechtdoor de Abt van Engelenlaan op.
- Volgende rotonde rechtdoor.
- Neem de eerste weg links (Abdijlaan) om Abdijhof Mariënkroon te bezoeken. Let op met oversteken!

9 EEN ABDIJ ALS BAKEN IN EEN WOESTE ZEE

Abdijlaan, Nieuwkuijk | Kloostergebouw

Wanneer Vlijmen en omgeving zwaar worden beschoten dient een klooster, net als in de middeleeuwen, als toevluchtsoord. Mariënkroon ligt op het terrein van het voormalige kasteel Onsenoort, waarvan de monumentale middeleeuwse toren nog in goede staat verkeert. De historische naam Onsenoort (Honsoirde) leeft in Nieuwkuijk nog voort in het gilde, de Harmonie en de Heemkundekring.

Boven: het 1e Gordom Highlanders bij Nieuwkuijk | Onder: Abdijhof Mariënkroon

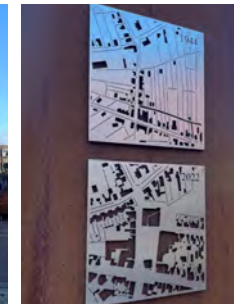
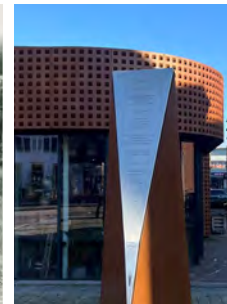
- Keer om en ga via de Abdijlaan terug links de Abt van Engelenlaan op.
- Neem de rotonde driekwart (linksaf): Mortelweg.
- Houdt rechts aan om op Mortelweg te blijven.
- Sla aan het einde van de weg linksaf: Wolput.
- Steek de Tunnelweg over, ga linksaf en vervolgens weer rechtsaf om op Wolput te blijven.
- Wolput gaat over in De Akker.
- Fiets door, steek de rotonde over bij het Plein en stap af bij het V-Monument aan de linkerzijde.

10 EEN PLEIN MET EEN TRAGISCHE OORSPRONG

Plein, Vlijmen | Monument

Tijdens de winter van '44-'45 razen V-1 straalvliegtuigen over De Langstraat. Sommige komen voortijdig neer en maken veel slachtoffers. In Vlijmen ontstaat hierdoor ook een nieuw centrum. Vlijmen kenmerkt zich, zoals elk dorp in De Langstraat, door de lintbebouwing. Van oost naar west is het dorp ruim 2 km lang, van zuid naar noord is dat ten tijde van de oorlog hooguit een paar honderd meter.

Links: De Akker | Midden en rechts: V-Monument

- Keer om, neem de rotonde driekwart (rechtsaf): Sint Catharinastraat.
- Deze straat gaat over in Vendreef. Via Vendreef passeer je de Maasroute (A59) bovenlangs.
- Sla de tweede weg rechtsaf: Heidijk.
- Blijf Heidijk 3km volgen. Deze gaat over in Meerdijk.
- Volg Meerdijk. Steek de kruising bij Emmamolen over.
- Sla direct linksaf het fietspad op parallel aan de Nieuwkuijkseweg.
- Sla na de bocht naar links, rechtsaf De Zeeg in.
- Ga vervolgens linksaf fietspad Liniepad op.
- Op de kruising rechtdoor: Margriet.
- Sla nét voor de brug over het kanaal rechtsaf het fietspad op. Je hebt het kanaal links van je.
- Sla aan het einde van de weg linksaf en steek het afwateringskanaal over.
- Vervolg je weg via Duinweg.
- Houd rechts aan om op Duinweg te blijven.
- Sla aan het einde van de weg linksaf: Giersbergen.
- Na ongeveer 170 meter ben je terug op het beginpunt: Natuurpoort De Drie Linden.

Deze route is tot stand gekomen in samenwerking met Gemeente Heusden, LRE Foundation, militair historicus Jack Didden en Regionaal Bureau voor Toerisme De Langstraat.

Route, tekst en foto's: militair historicus Jack Didden, LRE Foundation, Gemeente Heusden, Stadsarchief Langstraat Heusden en Altena. | Vormgeving & tekst: Regionaal Bureau voor Toerisme De Langstraat (www.bezoekdelangstraat.nl)

2025 ©: Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van RBT De Langstraat, Liberation Route Europe en Gemeente Heusden worden veeleelvoudigd.

Digitale route

Scan de QR-code en bekijk
de route op je telefoon.

Of ga naar www.bezoekdelangstraat.nl/routes

DE LANGSTRAAT

www.bezoekdelangstraat.nl